

- evaluarea colecției retrospective;
- constituirea și dezvoltarea resurselor lingvistice:
 - a) modelarea limbajelor complexului de indexare
 - b) metodologii și metode de indexare
 - c) dezvoltarea bazei lingvistice
- testarea Catalogului electronic, în scopul aprecierii eficienței acestuia. În acest sens biblioteca preconizează o cercetare în domeniu;
- școlarizarea bibliotecarilor antrenați în procesele de indexare și catalogare;
- cooperarea cu alte instituții bibliotecare; promovarea unei politici integraționiste în domeniu.

Este bine știut faptul că orice activitate, dacă nu este organizată și gestionată în detalii, poate produce disfuncționalități severe în organizarea și regăsirea documentelor. Conceptul respectiv vine să contribuie la soluționarea problemelor ce țin de funcționarea eficientă a Catalogului electronic în vederea livrării beneficiarilor a informației de calitate.

CONCEPTUL ELABORĂRII TEZAUROLUI DE PROFIL AGRAR

Ciorba Viorica, BRȘA

Este evidentă deja importanța utilizării tezaurelor atât în activitatea de prelucrare a informației, cât și de regăsire a ei. Aplicarea tezaurului asigură un control riguros al termenilor, asigurând utilizarea uniformă a descriptorilor atribuiți la indexarea documentelor și oferă utilizatorilor posibilitatea realizării unor căutări complexe, le permite trecerea simplă de la general la specific.

Lipsa unui tezaur specializat în domeniul agriculturii în limba română a determinat Biblioteca Republicană Științifică Agricolă să se gândească la elaborarea propriului tezaur de profil.

La elaborarea tezaurului au fost delimitate următoarele etape:

— I etapă — selectarea termenilor. La colectarea și alegerea termenilor se utilizează atât metoda deductivă, cât și metoda inductivă. Inițial se lucra doar în baza termenilor preluați din indexarea documentelor și a cererilor de informare a utilizatorilor. Metoda deductivă a început să fie utilizată ceva mai târziu, când ne-am propus a începe cu elaborarea unor microtezaure specializate într-o ramură a agriculturii, ca, pe viitor, să fie integrate într-un tezaur unic, cu toate că este mai dificil de elaborat și necesită specialiști cu calificare înaltă.

Pentru început, s-au luat ca experiment domeniile fitotehnie și pomicultură. Ca surse de selectare a termenilor servesc dicționarele terminologice, tezaurul agricol AGROVOC, tratatele, enciclopediile, documentele științifice curente de valoare ce țin de ramurile respective etc.

— II etapă — realizarea controlului lexicografic al termenilor (eliminarea sinonimelor, omonimelor, aducerea termenilor la o formă gramaticală unică).

— III etapă — formarea claselor, termenilor echivalenți. Cele mai mari dificultăți se întâmplă la stabilirea claselor. Pentru o orientare în acest sens, bibliotecarii apelează la 2 surse principale: AGROVOC și tezaurul on-line al Bibliotecii Centrale Științifice Agricole din Rusia. Consultarea acestor surse ne permite a realiza o analiză a 2 concepte de structură și, totodată, a conceptelor privind relațiile dintre termeni și a alege varianta optimă situației noastre.

— IV etapă — stabilirea relațiilor dintre termeni. În cadrul elaborării tezaurului utilizăm următoarele tipuri de relații:

Relațiile ierarhice se bazează pe niveluri de supraordonare și subordonare, în care termenul supraordonat exprimă o clasă sau un întreg și termenul subordonat exprimă părțile întregului. Reciprocitatea dintre termeni în cadrul relațiilor ierarhice e exprimată în felul următor: TG – termen generic, se pune înaintea termenului supraordonat și TS – termen specific, se pune înaintea termenului subordonat. Ex.:

TG Horticultură

TS Floricultură

TS Legumicultură

TS Pomicultură

TS Viticultură

Relațiile de sinonimie au un sens operațional și au ca scop definirea echivalenței funcționale a doi termeni în cadrul tezaurului. Această relație servește ca trimitere de la un descriptor neautorizat către unul autorizat. Cele mai des întâlnite clase de sinonimie sunt: denumiri științifice și comune, termeni de proveniență lingvistică diferită, termeni noi în raport cu termeni depășiți, termeni preluați din diferite limbi, prescurtări și denumiri complexe etc.

Relația de asociere este caracteristică pentru o pereche de termeni care nu fac parte dintr-un grup de termeni echivalenți sau dintr-un șir ierarhic, dar mintal se suprapun. Relația de asociere se simbolizează prin TA.

Relații de limbă. Așa cum biblioteca întreține relații de colaborare cu biblioteci și centre de informare de profil agrar de peste hotare, am luat decizia de a constitui un tezaur multilingv, care ar servi ca instrument de lucru în cadrul schimbului internațional de informații, precum și pentru a facilita prelucrarea documentelor în alte limbi. Astfel, fiecare descriptor va fi însoțit de un echivalent în limba rusă și un echivalent în limba engleză.

Dacă se consideră că termenul acceptat ca descriptor nu este suficient de explicit, la termen se adaugă o notă explicativă, ceea ce asigură o utilizare eficientă a descriptorului respectiv, specificând clar domeniul la care se atribuie.

Terminologia din domeniul agriculturii este foarte variată și complexă, de aceea a fost necesar a stabili niște reguli, principii specifice:

- pentru plante și animale să se utilizeze denumiri științifice (în limba latină) și denumiri comune;

- să se utilizeze denumiri științifice pentru plantele agricole ca organisme vii, pentru dăunători, insecte, pentru plantele și animalele sălbatice. Denumirile științifice de plante, animale să fie însoțite de familie, gen, specie;

- pentru animalele domestice și produsele plantelor să se utilizeze denumiri comune;

- diferențierea omonimelor prin distincția de singular plural. Forma de singular și plural a unui și același termen este utilizat pentru exprimarea a două concepte. De exemplu: descriptorii FRUCT și FRUCTE, primul este utilizat cu sensul său botanic (organ al plantei), iar semantica celui de al doilea este produsul plantelor ca valoare economică.

Principalele resurse lingvistice ce stau la baza elaborării tezaurului agricol:

- AGROVOC-ul – tezaur agricol multilingv, utilizat pentru indexarea și regăsirea informației în sistemele de informare agrare mondiale, în special sistemele de informare AGRIS și CARIS, dirijate de Organizația pentru Alimentație și Agricultură FAO. Această ediție a AGROVOC-ului conține peste 15 700 descriptori în limba engleză cu echivalenții lor în limbile franceză și spaniolă. S-au făcut încercări de a traduce acest tezaur în limba română, fapt ce a determinat un șir de probleme: lipsa specialiștilor, dificultăți de ordin lingvistic la traducerea unor termeni sau sintagme, modul diferit de interpretare etc. Bibliotecarii nu au renunțat complet la traducere, ci o realizează în măsura posibilităților.

- Tezaurul agricol al Bibliotecii Centrale Științifice Agricole a Rusiei, care este mai specific și mai lejer de utilizat din cauza accesului lingvistic.

- dicționare specializate, terminologice, lingvistice, enciclopedii, tratate, documente științifice de valoare etc. Din această categorie merită a fi menționat Dicționarul agricol în 8 limbi în 2 volume. Volumul I reprezintă un dicționar în limba rusă cu echivalenți în limbile:

bulgară, cehă, poloneză, ungară, română, germană și engleză. Cel de-al doilea volum conține indecși auxiliari ai termenilor în toate limbile ce se conțin în dicționarul respectiv, cu excepția limbii ruse, întrucât termenii din dicționar sunt orînduiți conform alfabetului limbii ruse. Înzestrarea dicționarului cu acești indecși facilitează traducerea termenilor dintr-o limbă în alta și este o punte de legătură între AGROVOC și dicționar.

Fără această bază lingvistică ar fi cu mult mai greu să realizăm ceea ce ne-am propus.

Elaborarea tezaurului agricol necesită eforturi mari, cerînd implicarea atît a bibliotecarilor, cît și a specialiștilor în domeniu, a lingviștilor. În cazul elaborării tezaurului nostru activitatea cea mai mare o realizează însăși bibliotecarul, specialiștilor revenindu-le rolul de consultanți. Ar fi binevenită implicarea mai activă a specialiștilor în procesul de elaborare a tezaurului, fiecare fiind implicat în prelucrarea termenilor din domeniul în care activează.

CONTROLUL LEXICOGRAFIC AL TERMENILOR ÎN PROCESUL DE INDEXARE

Madan Ecaterina, BRȘA

Controlul morfologic. Controlul morfologic are drept scop normalizarea formei gramaticale a termenilor. Conform STAS național 10711-89 „Reguli generale pentru elaborarea și dezvoltarea tezaurilor monolingve”, termenilor de indexare le este impusă o formă gramaticală fixă. Normele stabilite de acest standard țin de alegerea formei de plural sau singular. La stabilirea formei gramaticale a termenilor folosim normele adoptate de acest standard.

Controlul semantic. Limbajul natural, adică limbajul în care se scrie și se vorbește, posedă o serie de caracteristici, care creează probleme la indexarea și regăsirea informațiilor. Limba naturală oferă, de regulă, mai multe variante de exprimare ale aceleiași concept – (sinonimie), după cum și termeni cu mai multe sensuri – (cuvinte polisemantice). Sensul exact al multor cuvinte se poate stabili numai în contextul în care acestea sunt folosite. Spre deosebire de limbajul natural, într-un limbaj de indexare, termenii sunt izolați de contextul în care aceștea apar în cadrul documentului și, din această cauză, fenomenul sinonimiei și polisemiei cauzează mari dificultăți la regăsirea informației.

Controlul sinonimiilor. Dispersarea informației datorită lipsei de control al sinonimelor poate duce la un coeficient de regăsire scăzut. De exemplu, indexatorul a inclus în modelul de regăsire al unui document unul din sinonime – BENEFCIU. Dacă utilizatorul